

Мова і література

Методика

**Історія
українського
шкільництва**

Історія

**Психологія
і соціологія**

Публіцистика

Закони, закони...

Рідна мова № **21** /2014

Рідна

№ **21** /2014

ISSN 1644-7794
КВАРТАЛЬНИК
УКРАЇНСЬКОГО
ВЧИТЕЛЬСЬКОГО
ТОВАРИСТВА
У ПОЛЬЩІ

МОВА

Галина Гайович
Оксана Приходько

**Публічний виступ
як різновид комунікації
(на матеріалі курсу «Українська
мова (за професійним
спрямуванням)»)**

Для сучасної ділової людини особливо важливими є вміння публічно виступати. Красномовство ще з давніх часів вважалося чи не найважливішим виявом природного обдарування людини [див.: 13]. Пізніше, коли людство зрозуміло важливість впливу за допомогою засобів мови на розум і волю співгромадян, виникла особлива наука — риторика, що стала справжнім мистецтвом, завдяки якому геніальні оратори (наприклад, такі, як давні філософи Соломон, Сократ, Платон, Аристотель, Демокріт тощо) могли своїми промовами змінювати настрої людей і навіть впливати на суспільні процеси. Проблеми риторики й сьогодні залишаються актуальними в науковому світі. Сучасні науковці С. Абрамович, Н. Голуб, І. Томан, Г. Сагач, В. Промовий, Д. Карнегі тощо аналізують у своїх працях різні проблеми комунікації, пов'язані з публічним виступом, його складовими.

доценти кафедри української мови
та культури Національного авіаційного
університету
м. Київ, Україна

Уміння красиво й переконливо говорити сучасній людині може знадобитися у різних життєвих ситуаціях, а також може суттєво вплинути на результат тієї чи іншої діяльності. Оскільки публічні виступи використовуються в різних сферах суспільства, тому за змістом і проблематикою фахівці розрізняють соціально-політичне, парламентське, соціально-побутове, дипломатичне, агітаційно-пропагандистське, судове, церковно-богословське, рекламне, академічне красномовство. З огляду на це, актуальність досліджуваної теми не викликає сумнівів. Загалом актуальність риторики (науки, що вивчає культуру публічного виступу й засоби мовленнєвого вираження (Таблиця 1) як лінгвістичної науки зумовлюється універсальністю й феноменальністю самої мови.

Таблиця 1.

Риторичні засоби вираження (увираження мови оратора)

Тропи (в основу тропів покладено трансформацію законів логіки, у першу чергу, законів аналогії, тропи пропонують варіації значень)	Риторичні фігури (в основу фігур покладено трансформацію законів синтаксису, фігури пропонують варіації структур (речень, словосполучень)
порівняння (аналогії)	інверсія (непрямий порядок слів)
антитеза (протиставлення)	повтори (анафора, епіфора, рефрен)
парафрази, евфемізми (вид перейменування)	риторичне питання
метафора (образ), образний ряд	звертання
гра слів	заклик (окличні речення)
гіпербола (перебільшення)	ампліфікація (нанизування образів)
синекдоха/метонімія(перейменування)	градація (нагнітання образів)

Мета цієї статті — надання методичних вказівок до проведення навчального заняття з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» за темою: «Публічний виступ як важливий засіб комунікації». У ході роботи над темою викладач ставить перед студентами такі завдання: оволодіти навичками доцільної побудови промови, працювати над виробленням вмінь переконувати, аргументувати, спростовувати, компонувати текст виступу; формувати вміння правильно (відповідно до мовних норм), логічно, точно, емоційно (згідно з правилами етикету) висловлювати думку, яка б чітко відображала зміст обговорюваної теми, враховувала умови комунікації та особливості адресата; вказати на важливість вироблення індивідуального ораторського стилю мовлення.

З огляду на такий широкий спектр завдань, вважаємо, що під час розгляду теми «Публічний виступ як важливий засіб комунікації», викладачеві вищого навчального закладу важливо встановити зі студентами творчі стосунки, тобто залучити їх до співтворчості. Насамперед викладач має акцентувати увагу студентів на визначенні самого поняття «комунікація».

Комунікацію зазвичай визначають як процес, у ході якого дві чи більше особи обмінюються інформацією. Як зазначає Річард Л. Дафт, «мета цього процесу полягає в мотивації певної поведінки чи вплив на неї» [2, с. 648]. У свою чергу, публічний виступ — це усне монологічне висловлення з метою досягнення впливу на аудиторію. Отже, основним завданням як комунікації загалом, так і публічного виступу зокрема, є вплив на поведінку реципієнта.

Однак, у цьому контексті, важливо також зауважити, що комунікатори у процесі спілкування не просто обмінюються інформацією, а ще й усвідомлюють її, тобто слухач декодує те повідомлення, яке в закодованому вигляді йому подає співрозмовник. Тож для ефективної комунікації важливою складовою є зворотний зв'язок, у результаті якого реципієнт адекватно реагує на повідомлення комуніканта [2, с. 649]. Зазвичай адекватною реакцією зворотного зв'язку є повідомлення-відповідь. На думку Річарда Л. Дафта, «зворотний зв'язок — важливий засіб збільшення ефективності комунікації, оскільки він дає комуніканту інформацію про те, наскільки правильно було інтерпретовано його первинне повідомлення» [2, с. 649]. Про це правило,

на нашу думку, не варто забувати і під час публічного виступу.

Навчальний процес передбачає формування вмінь і навичок у комунікативному аспекті. З огляду на це викладач мусить пояснити студентам, що спілкування за допомогою мовних знаків включає в себе не лише відображення певної події чи явища, а й виявляє особисті якості комуніканта та реципієнта. У процесі комунікації важливо пам'ятати, що повідомлення повинно складатися зі зрозумілого для реципієнта формулювання ідеї, яку передає комунікант. Тобто висловлювання повинно бути закодоване таким чином, щоб співрозмовник міг правильно його декодувати. Як зазначалося вище, отримати відповідь на те, чи правильно було сприйнято вихідне повідомлення другою стороною, допоможе зворотний зв'язок.

Перед початком роботи групи над виробленням і засвоєнням практичних навичок публічного виступу за допомогою дібраних вправ (додатки 1–3), важливо також зосередити увагу студентів на особливостях процесу комунікації. Унаочнити уявлення студентської аудиторії про комунікативні особливості спілкування можна за допомогою творчого завдання, що й допоможе залучити аудиторію до співтворчості. З цієї метою викладач може запропонувати студентам уявити та намалювати якийсь загальновідомий предмет, наприклад, дерево, їжак, квітку, кактус тощо. Отримані результати покажуть, що кожен студент має свою власну інтерпретацію змальовуваного предмета.

Таке завдання стане наочним прикладом того, що загальновідомий знак навколишнього світу кожна людина інтерпретує по-своєму. Остаточний висновок, заради якого й виконувалася ця робота, викладач може зробити сам або за допомогою низки евристичних питань підвести до нього студентів. Стрижень отриманого резюме полягає в тому, що так само, як малюнки одного й того ж предмета у виконанні різних людей виявилися різними, індивідуальним і неповторним є й мовлення кожної особи та її сприйняття повідомлень інших людей. У цих категоріях відображається характер, здібності, настрої індивіда тощо. Тут також важливо наголосити, що якість і характер мовлення залежить від знання і вміння використовувати багатства загальнонародної мови, наявності певних здібностей і навичок, вміння розуміти і використовувати на свою користь поточну ситуацію, контролювати настрої, як власний, так і реципієнта, знань про предмет

спілкування, вміння слухати і чути, розуміти свого візаві тощо.

Зауважмо, що виконані малюнки можна також використати і проаналізувати як своєрідний психологічний тест — пояснити малюнок з позицій психології, як уявлення студента про себе, своє місце у світі. Одногрупники можуть порівняти малюнки студентів з думками один про одного і знайти спільне між малюнком і тим, що думають про автора його одногрупники. Такий аналіз буде цікавим для студентів, а також допоможе формувати мовленнєві навички (при цьому важливо стежити за правильністю окремих висловлювань).

Протягом усього заняття важливо контролювати, як студенти вміють використовувати здобуті раніше мовні знання в конкретному комунікативному акті. Адже часто трапляється так, що знання з української мови і реальне спілкування у свідомості студента — це речі несумісні, які не взаємодіють. У зв'язку з цим актуальною є вимога формування чи розвитку особистісних якостей мовця, як неодмінної умови успішного спілкування, зокрема, й публічного красномовства.

Безпосередньо перед тим, як запропонувати студентській аудиторії практичні завдання, що будуть спрямовані на розв'язання тих завдань, про які йшлося вище, вважаємо за доцільне для підвищення ефективності роботи надати важливий теоретичний матеріал про мистецтво публічного виступу. Цей матеріал можна оформити як наочність. Зокрема, у вигляді комп'ютерних слайдів, роздрукованих текстів, які роздаються присутнім, або лекційних плакатів. Пропонуємо підготувати такий допоміжний матеріал.

1. Три запитання, поставлені самому собі. На думку Девіда Льюїса, готуючись до виступу, оратор мусить знати відповідь на три запитання: 1) яку мету я ставлю перед собою, виголошуючи повідомлення, чого хочу досягти; 2) про що мої слухачі повинні дізнатися, щоб моя мета була досягнута; 3) скільки часу мені потрібно для викладу своїх ідей [9, с. 40].

2. П'ять важливих елементів повідомлення. З метою підготовки якісного повідомлення оратор мусить пам'ятати про елементи, які є надзвичайно важливими для ефективної й переконливої комунікації: 1) виступ має бути мотивувальним і значущим для аудиторії, якій він призначений; 2) викликати увагу цієї аудиторії; 3) генерувати ентузіазм, який оратор передає аудиторії, як через слова своєї

промови, так і через інтонації; 4) хвилювати аудиторію, зачіпати її почуття; 5) бути переконливим [9, с. 56].

3. Принцип Геббельса. Щоб аудиторія запам'ятала те, що Ви кажете, необхідне багаторазове повторення Вашої основної думки [3].

4. Основні методи підтримання уваги аудиторії. Для ефективної комунікації важливо весь час контролювати увагу слухачів. З цією метою психологи пропонують використовувати наступні прийоми: 1) наводити приклади (1–2 на виступ); 2) уміння працювати з голосом — різка зміна гучності голосу (підсилювати гучність або знижувати); 3) вміння робити паузи (після прикладів, після риторичних запитань, після емоційної перерви, при зміні теми). Загалом, багато спеціалістів з теорії красномовства вважають паузу суперприйомом; 4) зоровий контакт з аудиторією — очі в очі. Це складно, але дуже ефективно; 5) діалог з аудиторією; 6) звернення до аудиторії з риторичними запитаннями («Ви розумієте, що...?; Ви також помітили...?»; Як ви вважаєте? тощо); 7) ствердження, висловлене від імені аудиторії безпосередньо («Ви прагнете покращити свої можливості в комунікації! Ми разом можемо це зробити!») [3].

Отже, стратегії побудови публічного виступу відіграють важливе значення для промовця, який прагне досягнути успіху. Вивчення складників успішної комунікації має бути ключовим компонентом курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)», позаяк знання з риторики (ораторського мистецтва) є важливим елементом сучасної філологічної освіти. Ці знання потрібні представникам майже усіх професій. Загалом, механізми соціальної інтеграції ґрунтуються на риторичних практиках, прийомах і фігурах мовлення. З огляду на це, зазначені аспекти курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» набувають особливої гносеологічної значущості в системі сучасної вищої освіти в Україні, сприяючи поєднанню теоретичних знань, які мають за собою студенти, із практикою повсякденного життя, де надзвичайно важливу роль відіграє комунікативна успішність індивіда та форми порозуміння між людьми, що є представниками різних соціальних, етнічних, культурних, економічних верств. Також цей навчальний курс знайомить майбутніх фахівців із моделями презентації та дистрибуції нових товарів, знань, умінь і відкриттів. Тож комунікація як механізм соціального зв'язку і взаємодії

побудована, зокрема, й на принципах риторики, постає головним компонентом життя людини XXI ст.

ДОДАТКИ (ОРІЕНТОВНІ ТИПИ ЗАВДАНЬ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ)

I. Аналіз мовленнєвого дискурсу публічних виступів політиків

Студентам пропонуються фрагменти промов відомих політичних постатей, мовлення яких відзначається індивідуальним авторським стилем, має чітко визначену інтенцію, детерміноване конкретною доленною ситуацією в житті політика і країни, а тому є яскравим у плані лексичної, синтаксичної і стилістичної маркованості.

Завдання: послуговуючись Таблицею 1, проаналізувати мовлення ораторів щодо риторичних засобів мовленнєвого вираження, а саме тропів і риторичних фігур.

ДОДАТОК 1.

1. Перед Вами — один із найважливіших моментів «справи Тимошенко» — фрагмент останнього виступу ЮВТ як підсудної (30 вересня 2011 р.):

Власне кажучи, розпочати я би хотіла з того, що в січні 2009 р. по розв'язанні так званої «газової кризи», яку створили саме ті люди, які дуже тісно співпрацювали з корупційними структурами, я, як на ту хвилину прем'єр-міністр, хочу чітко заявити, що в той час я діяла законно, логічно, ефективно, по-державницьки. Я не торгувала землею під Чорноморський флот, я не торгувала газотранспортною системою, Енергоатомом, Укртелекомом, я не здала жодної п'яді української землі і жодної гривні державної власності не було поставлено під удар.

Також хочу зараз висловити подяку своїм адвокатам, захисникам. Я думаю, що дуже уважно їх промови слухали не тільки в цьому залі. Я думаю, що перед ними було поставлено надзвичайне завдання: довести, спираючись на закони, очевидні речі. Мається на увазі, там, де очевидно, що немає злочину, їм потрібно було використати весь свій досвід, закони, документи, щоб довести, що « $2 \times 2 = 4$ ». Це не проста робота, коли їх ніхто не хоче слухати, коли ніхто не чує їх доказів, коли нікому не потрібна об'єктивність і справедливість.

Я думаю, що коли О. Плахотнюк, витративши 2 тижні, на відміну від прокурорів, від судді,

від слідчих, вивчив кожен папірець цієї КС, коли він все це сміття вивалив у своїй доповіді, розклав на складові, коли слідчі дії по вилученню ключових доказів проводились 31 квітня 2011 р., в день, якого не існує, коли він просто показує, що експертизи замовлялись набагато пізніше, ніж по датам отримували результати по ним, коли він проаналізував весь цей мотлох і назвав своїми іменами, то стало зрозуміло, чому немає прямої трансляції. Її немає, тому що всі канали належать олігархії, вони зараз це все замовчують, нічого на телебаченні немає, якщо би люди це чули і бачили, мені здається, що вони цю владу винесли з патрохами, з суддями і з такими прокурорами. Але люди позбавлені права в прямій трансляції весь цей абсурд бачити.

2. Лідер Радикальної партії, позафракційний народний депутат Олег Ляшко, виступаючи в парламенті під час розгляду питання висловлення недовіри до уряду, звернувся до колишнього прем'єр-міністра України Миколи Азарова його мовою (грудень 2013 р.):

Добрий дінь, шанівний Микіла Яновіч! Сігодня Вас міжуть відправіти у відствітку. І Ві маєте туді піті з усіма кровосісямі. Ваш кібінет міністрів неефектвен, нідіздатен. Ві давелі лідей да зубажання. І кіли Ві, гіворячі пра еканоміку, згідуете папередніків, та я хічу нагадаті Вам, що Ві — прім'єр-міністр вже трі ракі, і мінулій урід Ві теж ачолювали. Тоєсть Ві сам сібе папереднік, панє Азіров. Кіли міліїни молодіх лідей біз роботі, біз зарплаті — Ві працюїте у пінсійнаму віці і кіжен дінь ходіте у кішчячій магазін. Кіли міліїни пінсіонеров отрімє мінше тісячі грівен пінсії, Ві атрімєте двідцять тісяч пінсії. Вібірці кіжуть Вам: Да пашлі Ви. Урід Азірова має піті у відствітку!

3. Переможна промова Барака Обама після переобрання на другий термін (7 листопада 2012 р.):

Ви проголосували за дію, а не за політику, як зазвичай. Ви вибрали нас, щоб ми зосередилися на ваших робочих місцях, а не своїх...

...Звертаюся до найкращих в історії політики виборчої команди і добровольців! Ви найкращі! Ви найкращі назавжди! Дехто з вас був новачком, а дехто був зі мною від самого початку — але всі ви є сім'єю.

Незважаючи на те, чим ви далі займатиметеся чи куди підете, ви нестимете в собі пам'ять про цю історичну подію, яку ми творили разом, та матимете вдячність на все життя від вдячного вам президента. Дякую вам за віру протягом

всього цього шляху крізь гори та рівнини! Ви підносили мене по всій дорозі, і я завжди буду вдячний за все, що ви зробили, та за весь ваш неймовірний внесок!

І я не був би тим, ким є, без жінки, яка зголосилася вийти за мене заміж двадцять років тому. Дозвольте сказати це публічно: Мішель, я ніколи не любив тебе так, як зараз! Я ніколи так не гордився, бачачи, як в тебе закохалася і Америка — в нашу Першу Леді. Саша і Малія [діти Обама — прим.], прямо на наших очах ви виростили і стали сильними, розумними і гарними жінками, як і ваша мама. Я так горджуся вами, діти! Але теж скажу вам, що на тепер і одного пса в хаті цілком достатньо... [жарт у контексті того, що Обама обіцяв своїм донькам погодитися взяти в дім собаку, якщо виграє президентські вибори у 2008 р. Тепер він виграв другі вибори, що мало б означати, що він згоден узяти й другого пса — прим.]

4. Фрагмент промови Президента України Віктора Ющенка на Майдані (23 січня 2005 р.):

Дорогий мій український народе, гості, шановна українська громадо, шановний український Хрещатику і Майдане!

Сьогодні Україна вільна і незалежна, ми скинули з плечей тягар минулого! Більше ніхто не посміє вказувати нам, як жити і кого обирати. Я став президентом волею народу. Ми з вами його сини і доньки. Я хочу говорити сьогодні, двлячись вам у вічі.

Велика честь звертатися до вільних людей, які тримають у руках не лише український прапор, але й долю своєї країни.

Перед цим народом я хочу продовжити свою присягу. Присягаю, ми змінимо українське життя. Моя перемога — це перемога всього українського народу і кожного громадянина зокрема.

Дякую за неї Господу Богу, який дав нам віру, надію і любов. Ними ми перемогли! Молюся, щоб ми зберегли їх у своїх серцях.

Дякую українському народу за його віру, дякую всім і кожному, хто відгукнувся на мої слова «Вірю в Україну, Знаю свій обов'язок, Разом ми переможемо!».

Ви відкрили своїй країні дорогу майбутнього.

Дякую всім і кожному громадянину України, за кого б він не голосував. Моя перемога — це перемога усіх. Кожен має право обирати шлях України, кожен може обирати ті кольори, які йому близькі.

Але, дорогі друзі, дорогі українці, наш спільний вибір — кольори українського прапора, він об'єднує нас усіх, хто живе на Сході, на Заході, на Півночі і на Півдні.

Дякую своїй команді, яка працювала на перемогу. Ви, мої дорогі побратими, були непохитними на дорозі, пройденій разом, вірю — ви будете невтомними у роботі, що чекає нас попереду.

Дякую своїй родині, дружині, дітям і онукам. Ви були зі мною у найважчі дні. Ви сьогодні зі мною на святі. Вірю — ви завжди будете мені надією і опорою...

Дорогі друзі! Я гордий стояти разом з вами на цьому місці!

Два місяці тому на цей Майдан, на площі і вулиці по всій Україні вийшли мільйони людей. Наші брати і сестри, батьки і діти, друзі і сусіди стояли вдень і вночі, у сніг і мороз. Україна ловила кожний порух і кожне слово, сказане тут. Серце України билосся на цьому місці. Вільні люди всього світу, наші співвітчизники, розкидані по далеких землях, стали пліч-о-пліч з нами. На Майдані Незалежності українці постали перед світом як сучасна українська нація.

Мужній опір розбудив наші душі. Всі ми відчували себе громадянами України. У нас прокинулися гідність, благородство і милосердя. Озброєний лише вірою і переконанням, народ здобув прекрасну мирну перемогу. Це перемога свободи над тиранією, права над беззаконням, майбутнього над минулим.

Переможцем став кожен громадянин України. Ми добилися чесних виборів і 26 грудня не розминулися зі своєю долею. Ми вільно обрали шлях, яким готові йти вперед і вгору.

Наш вибір підготовлений усією нашою історією.

Ми обрали достаток, бо не може бідність принижувати землю, розроблену хліборобським плугом.

Ми обрали справедливість, бо не може беззаконня стати нормою в державі, де було тисячу років тому укладено кодекс законів Руська правда.

Ми обрали свободу, бо не може тиранія панувати над спадкоємцями козацької республіки, де ще триста років тому була написана перша в світі Конституція.

Ми обрали незалежність. Бо ми є нащадками поколінь, які віками мріяли про Українську державу, здобували волю своїм потом і кров'ю. Українська держава відбулася, наш вибір це

підтвердив. Наша перемога — це свято української державності.

II. Виголошення трихвилинної агітаційної промови та її аналіз

Завдання: підготуйте трихвилинну агітаційну промову — популяризацію вашого фаху, яку ви могли б виголосити перед абітурієнтами, переконавши їх вступати навчатися за цією спеціальністю. У промові використайте оригінальний вступ, логічну аргументацію основних положень, цитування, відомі риторичні фігури з метою активізації уваги слухачів, гумор, цікаві приклади. Спробуйте застосувати тактики контрастивного аналізу, вказівки на перспективу, обґрунтованих оцінок.

Довідка для студентів

Агітаційна промова — один із важливих засобів впливу на маси. Формами усної агітації

є бесіди, доповіді, виступи на зборах. Агітатор говорить про одне якесь питання, про один факт. Звертається він до широкого кола слухачів, тому агітаційна промова передбачає диференційований підхід до різних верств населення, з урахуванням його віку, соціального статусу, майнового стану, культурного рівня, роду занять, знань тощо. Досвідчений агітатор апелює насамперед до почуттів, до емоцій слухачів, тому використовує яскраві порівняння, метафори, наочність, що робить промову доступною, конкретною.

Щоб допомогти студентам у komponуванні свого успішного виступу перед аудиторією, викладачеві буде доцільно, скориставшись електронною поштою чи іншим видом сучасних мережових комунікацій, розіслати їм «Рекомендації для підготовки та виголошення промови».

ДОДАТОК 2.

Рекомендації для підготовки та виголошення промови

1. Ретельно продумайте композицію промови (вступ, основну частину, висновки) з урахуванням регламенту — 3 хв. Пам'ятайте, що 1 с. друкованого тексту 14 кеглем у 1,5 інтервалу озвучується приблизно 2,5–3 хв.
2. Скомпонуйте оригінальний, небанальний початок виступу, який відразу ж захопив би увагу, зацікавив слухачів, пояснив ваші наміри.
3. Доберіть переконливі аргументи і докази, доречні приклади, цитати, ілюстрації. Скористайтеся власним досвідом!
4. Обов'язково! Використайте у тексті промови тропи і риторичні фігури з метою активізації уваги слухачів.
5. Закінчіть промову коротким узагальненням (цитата, прислів'я, афоризм, що виражають ваш задум).
6. Будьте щирими.
7. Поділіться власними переживаннями й враженнями.
8. Пам'ятайте, що запорукою провалу виголошення промови є читання з папірця. Тому в жодному разі **НЕ ЧИТАЙТЕ ТЕКСТ ПРОМОВИ!** Краще підготуйте опорну картку з ключовими словами, цитатами.
9. Коли вам нададуть слово, спокійно підійдіть до визначеного місця. Запам'ятайте, що коли ви стоїте за кафедрою, ваша промова сприймається як офіційна. Якщо ви виходите на середину аудиторії, це зближує вас зі слухачами й скорочує психологічну дистанцію.
10. Встановіть і тримайте зоровий контакт із аудиторією протягом усього виступу. Не забувайте про невербальні засоби: жести, міміку, позу.
11. Говоріть голосніше, ніж звичайно.
12. Не думайте про те, як ви виглядаєте, що відчуваєте. Зосередьтесь на тому, щоб донести думку до слухачів.
13. Перед виголошенням промови в аудиторії потренуйтеся напередодні, кілька разів прочитавши текст.

Перед початком прослуховування публічних виступів (трихвилинних агітаційних промов), заздалегідь підготовлених студентами до заняття, аудиторію доречно розподілити на три рольові групи, що аналізуватимуть виступи з позицій трьох ключових аспектів успішного спітчу (грамотність, багатство і культура мовлення; змістове наповнення та композиційна стрункність і логічність промови; уміння триматися перед аудиторією, апелювання

до невербальних засобів). Студенти виконуватимуть функції експертів-лінгвістів, експертів-стилістів та експертів-паралінгвістів, одержавши відповідні картки з критеріями аналізу публічного виступу.

ДОДАТОК 3.

Критерії аналізу публічного виступу

Оцінювання з погляду культури української мови та мовних засобів

1. Чи достатній лексичний запас промовця, чи є в його мовленні тавтологія або плеоназми, невиправдані повтори?

2. Чи дотримувався мовець лексичних, граматичних, орфоепічних, стилістичних норм? Якщо ні, то вкажіть помилки.

3. Наскільки оратор точний у доборі слів?

4. Які тропи і риторичні фігури було використано?

5. Відповідність мови і стилю виступу.

6. Чи достатньо зрозуміла, доступна промова?

Оцінювання з погляду композиції та змісту тексту промови

1. Наскільки вдалим і оригінальним був початок виступу?

2. Чи переконливою була запропонована аргументація?

3. Чи було використано доречні приклади, ілюстрації?

4. Чи логічно побудовано промову, розгорнуто тези?

5. Чи послуговувався доповідач ораторськими прийомами зацікавлення й утримання уваги слухачів?

6. Чи успішним було завершення виступу? Чи вдалося оратору переконати абітурієнтів обрати саме вашу спеціальність?

7. Чи дотримався оратор регламенту?

Оцінювання з погляду невербальних засобів комунікації

1. Чи був установлений зоровий контакт із аудиторією?

2. Якою була постава (поза тіла) та відстань до слухачів?

3. Чи мала місце жестикуляція? Чи була доречною?

4. Вираз та міміка обличчя мовця (усміхнене, зосереджене, натхненне, агресивне, перелякане, розгублене, цілеспрямоване тощо).

5. Якими були артикуляція, тембр, сила голосу, виразність, темп мовлення?

6. Чи змінювалася динаміка поведінки оратора (психологічна характеристика)?

7. Який загальний рівень експресивності мовця (енергійний, спокійний, знервований, флегматичний, переляканий, ліричний, раціонально-логічний тощо)?

ЛІТЕРАТУРА

1. Вандишев В.М., *Риторика екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб.*, Київ 2003.

2. Дафт Р., *Менеджмент*, 6 изд. Пер. с англ., Санкт-Петербург 2006, 864 с.

3. Ільїн Е., *Побудова публічного виступу*, Київ 2005 [електронний ресурс]; режим доступу: www.ipro.org.ua/archive/2005/5_publichny_vystup.doc.

4. Карнегі Д., *Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично*, Днепропетровск 1996.

5. Квинтилиан М.Ф., *О воспитании оратора* [електронний ресурс]; режим доступу: http://pedagogika.ucoz.ua/load/istorija_pedagogiki/dodatkovi_materiali/mkvintilian_pro_vikhovannja_oratora/9-1-0-25.

6. Когут О.І., *Основи ораторського мистецтва: Практикум*, Тернопіль 2005.

7. Корнилова Е.Н., *Риторика — искусство убеждать*, Москва 1998.

8. Кунь З., *Риторичний словник*, Київ 1997.

9. Льюис Д., *Тренинг эффективного общения*, Москва 2002, 224 с.

10. Мацько Л.І., Мацько О.М., *Риторика: Навчальний посібник*, Київ 2003.

11. Меш Г.Ш., *10 уроків ораторської майстерності тим, хто вчиться виступати публічно*, Київ 1993.

12. Сагач Г.М., *Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: Навч. посіб.*, Київ 2003.

13. Сивокінь Г.М., *Давні українські поетики*, Харків 2001, 167 с.

